

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Історичний факультет
Кафедра права

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТА ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ

Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять та
самостійної роботи з курсу «Історія політичних та правових вчень» для
студентів історичного факультету

ЖИТОМИР 2021

УДК 321.1:34(072)

М 26

І-90

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол №18 від 24 вересня 2021 року)*

Рецензенти:

Рудницька О.П. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри права Житомирського державного університету імені Івана Франка, доцент.

Ляшенко Р.Д. – кандидат юридичних наук, завідувач кафедри правознавства Поліського національного університету, доцент

Панченко В.С. – кандидат історичних наук, голова циклової комісії гуманітарних та природничих дисциплін ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ»

М 25

О. В. Маркевич. Історія політичних та правових вчень: методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять та самостійної роботи для студентів історичного факультету: Житомир: вид. ЖДУ ім. І. Франка, 2021. – 34.

У методичних рекомендаціях для підготовки до семінарських занять та самостійної роботи з курсу «Історія політичних та правових вчень» для студентів спеціальності 081 Право історичного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка вказано на мету та завдання курсу. Методична розробка містить навчальний план, плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи, тестові завдання, питання для підготовки до іспиту, список рекомендованої літератури.

УДК 321.1:34(072)

© О.В. Маркевич

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2021

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Програма ОК «Історія політичних та правових вчень»	6
Навчально-тематичний план.....	10
Плани семінарських занять та тем на самостійне опрацювання.....	11
Перелік екзаменаційних питань з освітньої компоненти «Історія політичних та правових вчень».....	22
Тестові завдання з ОК «Історія політичних та правових вчень»	24
Критерії оцінювання знань студентів.....	31
Список рекомендованої літератури.....	33

ВСТУП

Зі здобуттям незалежності в Україні розпочалися якісні зміни у напрямку розбудови правової держави. Пріоритетними/ключовими питаннями стали підготовка висококваліфікованих фахівців спеціальності 081 Право.

Вивчення освітньої компоненти (далі – ОК) «Історія політичних та правових вчень» сприятиме належному оволодінню теоретичними знаннями, дозволить краще усвідомити сутність права у вузькому і широкому розумінні, аби тлумачити його не тільки на буденному, а й професійному та теоретичному рівнях. Отримання знань шляхом ознайомлення з працями вчених, які наполегливо працювали над теорією права, осмислити ідеї, що лежать в його основі, а також на практиці реалізувати свої знання, є професійною необхідністю для майбутніх фахівців спеціальності 081 Право. Вивчення даної дисципліни запропоновано студентам третього курсу не випадково, оскільки будуть закріплені знання з таких начальних дисциплін як «Історія держави і права зарубіжних країн», «Історія держави і права України», «Теорія держави і права», «Філософії». Однак розгляд на семінарських заняттях питань теорії і історії права ширший, ніж в інших курсах. Зокрема, детальне вивчення постатей філософів, мислителів, вчених Ш. Л. Монтеск'є, Вольтер, Ж.Ж.Руссо. Ознайомлення студентів з політико-правовими думками федералістів О. Гамільтона, Дж. Медісона, Дж. Джея, Дж. Маршала сприятиме кращому усвідомленню таких ключових проблем як характер представницького врядування (порівнявши з прямою демократією), федералізм (вертикальний і горизонтальний), поділ влади, плюралізм, судовий нагляд тощо. Важливо розглянути вчення американців, які внесли свій вклад в розвиток історії та теорії держави і права, а також збагатили світову політико-правову думку. Джон Маршал, чиї погляди не втрачають актуальності і дотепер, обґрунтував необхідність посилення влади федерального уряду, створення юридичних гарантій принципу верховенства Конституції і, насамперед, з його прізвиськом пов'язують установлення основоположних принципів конституційної інтерпретації.

Поглиблення праворозуміння має на меті не лише повторити вчення Ш. Монтеск'є про розподіл влад, а студенти, насамперед, матимуть змогу відповісти на питання: кому із трьох гілок француз відводив центральне місце і яку систему стримувань і противаг запропонував у XVIII ст. чим збагатив і розширив історію і теорію права? Здобувачі зможуть запропонувати власні «юридичні інструменти для системи стримувань і противаг владних органів». Разом з тим, розглядаючи найкращі світові та європейські вчення про право і державу, не варто забувати і про українські здобутки в цьому напрямку. Втрата державності не зупинила процес розвитку політико-правової думки і вивчення світового досвіду тут порівнюється з вітчизняною правовою та політичною думкою.

Методичні рекомендації «Історія політичних та правових вчень» включають в себе навчально-тематичний план, плани семінарських занять,

завдання для самостійної та індивідуальної роботи, контрольні запитання, тестові завдання, список рекомендованої літератури.

Предметом ОК є вивчення у часових і просторових рамках процесу зародження, зміни, розвитку правових ідей та їх змісту відповідно до конкретних історичних реалій.

Метою викладання ОК «Історія політичних та правових вчень» є засвоєння базових знань про процес формування та становлення світової політико-правової думки; вміння аналізувати сучасні державно-правові реалії та оцінювати подальші перспективи їх розвитку; застосовувати набуті знання та навички в практичній та науково-дослідній діяльності.

Основними **завданнями** вивчення ОК «Історія політичних та правових вчень» є

- Формування вмінь та навичок наукового аналізу еволюції світової правової думки в цілому, процесу зародження та функціонування ідей природного та позитивного права.
- Поглиблення фактичних історичних знань з дисципліни шляхом ознайомлення з комплексами джерел з історії правової думки та опрацювання історичного матеріалу.
- Використання набутих знань з «Історії політичних та правових вчень» в ході практичних занять, підготовки презентацій, групових проєктів, написання наукових статей, курсових та дипломних робіт.

У результаті вивчення курсу студент повинен **знати:**

- історичний матеріал, понятійний апарат і наукову термінологію;
- проблематику ролі і місця людини в історико-правовому процесі, політичній та соціальній організації суспільства; як аргументувати і обстоювати власну наукову позицію, базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях;
- аналізувати інформацію, дотримуючись принципів наукової об'єктивності і неупередженості;
- появу, сутність та розвиток політико-правових ідей, динаміку історичних державно-правових процесів світової та національної історії;
- базові теоретичні основи системи права, законодавства, політології.

У результаті вивчення «Історії політичних та правових вчень» студент повинен **вміти:**

- застосовувати систему наукових історичних знань з навчальної дисципліни «Історія політичних та правових вчень» у практичній діяльності;
- реконструювати події минулого на основі історичних правових джерел, пояснювати і проводити аналіз державно-правових явищ, процесів і тенденцій в Україні і світі;
- працювати з різноманітним джерелами, включаючи юридичну інформацію і нормативно-правові акти.

ПРОГРАМА ОК «Історія політичних та правових вчень»

Модуль 1. Правові вчення від стародавніх часів і сьогодення

ТЕМА 1. Історія політичних і правових вчень як наука і навчальна дисципліна

Юриспруденція. Предмет і методологія історії політичних і правових вчень. Функції вчень про державу і право. Методологічна, пізнавальна, евристична, прогностична, прикладна, ідеологічна функції.

Методологія історії вчень про державу і право. Принципи науки історії вчень про державу і право. Загальнонаукові (діалектичний, метафізичний, герменевтичний, логічний) й спеціально наукові методи.

Історіографія вчень про державу і право. Періодизація історії вчень про державу і право.

ТЕМА 2. Правова та політична думка Стародавнього Сходу, Греції та Риму

Стародавній Схід. Брахманізм, буддизм, індуїзм, конфуціанство, іудаїзм, християнство, іслам. Ранньоіндійська література. «Рігведа», «Самаведа», «Упанішади», «Махабхарата». Чотири стани індійського суспільства: брахмани, кшатрії, вайші, шудри. Теократична держава.

Конфуціанство. Ідеальна організація влади за Моц-зи. Легісти (законники). Політичні та правові погляди Шан Яна. Модель деспотичної, тоталітарної держави. Патріархально-патерналістська концепція держави.

Ранні вчення про державу, право, політику, мистецтво управління давньогрецьких філософів. Сутність понять справедливість, рівність, анархія у давніх греків. Вчення софістів про право, державу, політику, форми правління (тиранія, аристократія, плутократія, демократія).

ТЕМА 3. Політико-правові вчення в Середні віки

Християнство. Ісламська політико-правова думка. Мединський договір/конституція Медини. Мусульманське право (шаріат). Теократична монархія. Шіїти. Суніти. Коран. Іджма. Кійас. Хафінська школа. Шафійська школа.

Т. Аквінський про державу і право. Співвідношення церковної і світської влади. Класифікації форм правління за Т. Аквінським. Доктрина права та закону.

Теорія всесвітньої монархії Данте Аліг'єрі. Космополітичні погляди Данте. Розмежування повноважень церкви й монарха.

Політико-правові вчення Марсилія Падуанського. Ідеї секуляризації державної влади.

ТЕМА 4. Початки вітчизняної правової та політичної думки

Прийняття християнства на Русі. Князь Володимир. Рівноапостольна княгиня Ольга. Перший київський митрополит Іларіон: особливості

призначення. «Слово про Закон і Благодать». Ідеї християнської рівності людей.

«Повчання» Володимира Мономаха. Феодальна роздробленість Русі. Право на кровопролиття, смертну кару. Роль церкви як опори великокнязівської влади.

Літописання в Київській Русі. Нестор «Повість минулих літ». Історія вітчизняного державотворення. Правові звичаї, державні традиції Київської Русі.

Політична роздробленість Київської Русі. «Слово» і «Моління» Данила Заточника. Монгольська навала. Славля бояр, князівських слуг, багатіїв. Ідеї посилення князівської влади.

ТЕМА 5. Політичні і правові вчення епохи Відродження і Реформації

Політичне вчення Нікколо Макіавеллі. «Государ». «Правильні» (монархія, аристократія, народне правління) і «неправильні» (тиранія, олігархія, охлократія) форма держави. Політика государя – утримання влади. «Макіавеллізм».

Політико-правові ідеї Реформації. Мартін Лютер. Томас Мюнцер. Жан Кальвін. Біблія як єдине джерело християнства. Індульгенції. «95 тез» М. Лютера. Принципи протестантської етики.

Теорія державного суверенітету. Джерело суверенітету. Функції суверенітету. Жан Боден.

Ранній соціалізм. Томас Мор «Утопія». Томмазо Кампанелла «Місто Сонця». Ідеї спільності власності, спільності жінок та дітей. Закони в Місті Сонця.

ТЕМА 6. Політичні і правові вчення в Європі XVI-XVII ст.

Теорія природного права. Перші буржуазні революції. Гуго Гроцій. Божественне право. Людське право. Договір про утворення держави. Публічні і приватні війни. Справедливі війни. Природно-правова теорія Бенедикта Спінози. Обмеження сфери діяльності держави.

Основні напрямки англійської політико-правової думки. Пуритани. ІнDEPENDенти. Джон Мільтон. Левелери. Джон Лільберн. Дігери. Джерард Уінстенлі.

Прихильники абсолютизму. Томас Гоббс. «Левіафан, або Матерія, форма і влада держави церковної і громадянської». Ідеї абсолютної влади.

Джон Локк про державу і право. Суспільний договір. Межі державної влади. Право народу на повстання.

ТЕМА 7. Право і держава у вченнях і європейського Просвітництва

Період французького Просвітництва. Франсуа Марі Аруе (Вольтер). Право народу на повстання проти деспотизму. Рівність, свобода, приватна власність. Проблеми кримінальної відповідальності, судочинства у Вольтера.

Шарль Луї Монтеск'є про поділ державної влади, ідеї урівноваження влади. Відповідність законів властивостям народів і країн, для яких вони видаються.

Теорія народного суверенітету Жан Жака Руссо. Ідеї суспільного договору. Диктатура «загальної волі». Демократична республіка як політичний ідеал управління.

Німецьке та італійське Просвітництво. Самуель Пуфендорф. Міжнародне право. Християн Вольф. Забезпечення «загального блага» народу. Тотальна, всюдисуща і сувора влада. Концепція поліцейської держави. Чезаре Беккарія про принцип рівності громадян перед кримінальним законом. Гуманізація кримінальної відповідальності. Торттури. Смертна кара.

ТЕМА 8. Американські просвітники про державу і право в період боротьби за незалежність

Ідеї політичного самоуправління північноамериканських колоній Британської корони. Бенджамін Франклін. Томас Пейн «Права людини». Природні і громадянські права людини. Конституція як акт народної влади. Ідеї держави загального добробуту. Томас Джефферсон і його внесок в практичний розвиток ідеї прав людини. Право на самоврядування.

Політико-правові думки федералістів. Олександр Гамільтон. Ідеї представницької демократії, горизонтальний і вертикальний поділ влади, судовий контроль.

Джон Маршал. Посилення влади федерального уряду. Створення юридичних гарантій принципу верховенства Конституції. Основоположні принципи конституційної інтерпретації.

ТЕМА 9. Вчення про право і державу в Німеччині (кінець XVIII - початок XIX ст.)

Класична німецька філософія і німецький лібералізм. «Категоричний імператив». Принцип всезагальної рівності. Співвідношення права і моралі в спадщині німецьких філософів. Співвідношення позитивного і приватного права. Республіканський лад у спадщині І. Канта. Розумність права за Г. Гегелем. Право в гегелівській філософії: право як свобода, право як певна ступінь і форма свободи, право як закон. Три стани у структурі громадянського суспільства: субстанціальний або землеробський, промисловий, загальний (чиновники). Всесвітня історія в гегелівській філософії.

Історична школа права. Густав Гуго, Фрідріх фон Савіньї, Георг Пухта. Природний звичай, універсальність природних законів.

ТЕМА 10. Основні напрямки західноєвропейської політико-юридичної думки в першій половині XIX ст.

Англійський лібералізм. Особиста свобода і приватна власність як найвищі соціальні цінності. Конституціоналізм, демократизм, свобода

підприємництва, автономія особистості, формування громадянського суспільства. Ієремія Бентам. Принцип загальної користі. Бентам про перетворення інститутів політичної влади. Джон Мілль про ідеї індивідуальної свободи. Представницька демократія як найбільш підходяща форма правління.

Французький лібералізм. Бенжамен Констан. Особиста свобода як самостійність, безпека, право впливати на управління державою. Найбільші загрози для свободи. Принципи народовладдя за Алексіс де Токвілля. «Про демократію в Америці». Найсильніші і найслабші сторони американського народовладдя.

Ідеї заснування землеробських асоціацій (фаланг) Шарля Фур'є. Анрі де Сен-Сімон про політичну організацію майбутнього суспільства при владі вчених і промисловців. Парламентська Рада промисловців і вчених.

ТЕМА 11. Основні напрямки європейських концепцій права і держави другої половини XIX ст.

Рудольф Ієрінг «Мета у праві». Розуміння права як системи соціальних цілей, що гарантовані державним примусом. Георг Єллінек про державу як складову частину і форму суспільства з формами організованого і неорганізованого спілкування. Гергерт Спенсер про органічну теорію походження держави.

Марксистське вчення про державу і право. Карл Маркс. Фрідріх Енгельс. Погляди на державу як виразника інтересів пануючого класу. Ознаки експлуататорської держави. Комунізм. Капіталізм. Соціалізм. Влада пролетаріату.

Анархізм про державу і право. Прудон П'єр Жозеф. Федерація вільних асоціацій. Анархічна теорія Михайла Бакуніна і її основні пункти.

Фрідріх Ніцше про людство як засіб. Демократія – деградуєча форма держави. Надлюдина у працях Ніцше.

ТЕМА 12. Західноєвропейські вчення про право і державу в XX ст.

Теорія солідаризму Леона Дюгі. Соціальні норми. Власність як соціальна функція. Доктрина невтручання держави. Ідеї небезпечності поєднання в руках держави одночасно політичної та економічної влади.

Гарольда Ласкі про плюралістичну демократію. Свобода і демократія за Карлом Поппером. Роберт Даль про поліархію.

Концепції соціальної держави і політики загального благоденства. Теорія соціальної держави. Теорії суспільного благоденства. Теорія еліт. Закон циркуляції еліт. Соціологічна школа права.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Теми	Кількість годин				Форма конт- ролю
		У тому числі				
		Всього	Лекції	Семінарсь кі заняття	Самостійна робота	
І модуль. <i>Правові вчення від стародавніх часів і сьогодення</i>						
1.	Історія політичних і правових вчень як наука і навчальна дисципліна	10	2		8	
2.	Правова та політична думка Стародавнього Сходу, Греції та Риму	10	2	2	6	
3.	Політико-правові вчення в Середні віки	10		2	8	
4.	Початки вітчизняної правової та політичної думки	15		2	13	
5.	Політичні і правові вчення епохи Відродження і Реформації	10	2	2	6	
6.	Політичні і правові вчення в Європі XVI-XVII ст.	10	2	2	6	
7.	Право і держава у вченнях європейського Просвітництва	10	2	2	6	
8	Американські просвітники про державу і право в період боротьби за незалежність	15	2		13	
9	Вчення про право і державу в Німеччині (кінець XVIII - початок XIX ст.)	8		2	6	
10	Основні напрямки західноєвропейської політико-юридичної думки в п. п. XIX ст.	8	2	2	4	
11.	Основні напрямки європейських концепцій права і держави другої половини XIX ст.	7	2	2	3	
12.	Західноєвропейські вчення про право і державу в XX ст.	7	2	2	3	
Загалом		120	18	20	82	іспит

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ТЕМ НА САМОСТІЙНЕ ОПРАЦЮВАННЯ

I МОДУЛЬ. Правові вчення від стародавніх часів і сьогодення

ТЕМА 2: ПРАВОВА ТА ПОЛІТИЧНА ДУМКА СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ, ГРЕЦІЇ ТА РИМУ

План семінарського заняття № 1:

1. Політико-правові ідеї в Стародавній Індії: брахманізм і буддизм.
2. Держава і право в поглядах давньокитайських мислителів.
3. Правова та політична думка в теоріях мислителів Стародавньої Греції.
4. Розвиток державно-правових концепцій у Стародавньому Римі.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: брахманізм, буддизм, індуїзм, конфуціанство, іудаїзм, християнство, іслам, брахмани, кшатрії, вайші, шудри, легісти, софісти, тиранія, аристократія, плутократія, демократія.

Опрацюйте тему, виконавши завдання:

Дайте відповіді на питання:

1. В чому суть божественного походження держави у поглядах стародавніх індусів?
2. На які стани ділилося суспільство у Стародавній Індії?
3. В чому суть вчення Конфуція про державу і право?
4. Роль закону і значення сильної влади у поглядах легістів?
5. Хто перший створив модель деспотичної, тоталітарної держави?
6. Кого відносять до «семи грецьких мудреців»?
7. Розкрийте зміст поглядів Солона на рівність і справедливість.
8. Сократ і його погляди про управління державою.
9. Які типи державного ладу розрізняв Платон? В чому їх зміст?
10. Погляди про державу і право Цицерона.

Творчо-аналітичне завдання:

1. На ел. пошту викладача надіслати есе обсягом 2-3 сторінки, в списку використаної літератури та джерел не менше 3-х позицій. Тема: Кастова система Стародавньої Індії: співвідношення прав брахманів і кшатріїв.

2. Про що йшлося в роздумах давньокитайських мислителів, які виражались у прислів'ї: «Цар – посуд. Народ – вода. Який цар, такий народ».

Література:

Основна література:

3, 11, 8

Додаткова література

10, 22, 23.

ТЕМА 3: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ВЧЕННЯ В СЕРЕДНІ ВІКИ (V – XIII ст.).

План семінарського заняття № 2:

1. Зародження християнства, умови які впливали на його розвиток. Правові та політичні ідеї християнства.
2. Вчення Фоми (Томи) Аквінського про державу і право.
3. А. Данте: основні віхи життя та суть вчення про всесвітню монархію
4. Політичні та правові вчення М. Падуанського.
5. Зародження і особливості мусульманських релігійних вчень. Мусульманська політико-правова думка в Середні віки.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: християнство, клір, догма, заповідь, монархія, вічний закон, природний закон, людський закон, одкровенний закон, народний суверенітет, всесвітня монархія.

Опрацюйте тему, виконавши завдання:

Дайте відповіді на питання:

1. Визначте політичні та правові ідеї християнства?
2. Яке місце у Біблії відводять закону?
3. Які форми правління розрізняє Августин?
4. Назвіть та охарактеризуйте праці Томи Аквінського?
5. Яка найкраща форма правління за Т. Аквінського?
6. Назвіть та охарактеризуйте джерела віровчення ісламу?
7. Назвіть та охарактеризуйте праці Марсилья Падуанського?
8. В чому суть теорії всесвітньої монархії А. Данте.

Творчо-аналітичне завдання:

На ел. пошту викладача надіслати есе обсягом 2-3 сторінки, в списку використаної літератури та джерел не менше 3-х позицій. Тема: Монархія як форма правління у поглядах А. Данте і Т. Аквінського: порівняльна характеристика.

Література:

Основна література:

3, 8, 5

Додаткова література
11, 22, 23.

ТЕМА 4: ПОЧАТКИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВОВОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ.

План семінарського заняття № 3:

1. Умови, які впливали на розвиток вітчизняної політико-правової думки.
2. Митрополит Іларіон «Слово про Закон і Благодать».
3. Політичні та правові погляди у праці В. Монаха «Повчання».
4. Політико-правові питання в літописах Київської Русі.
5. Д. Заточник і його політичні погляди у творах «Слово», «Моління».

Завдання для самостійної роботи:

- 1.Опрацювати тему за вказаними питаннями.
- 2.Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: соціальні норми, норми-звичаї, норми-традиції, принцип талону, соціальна стратифікація суспільства, літопис, князь, боярин, смерд, холоп, митрополит.

Опрацюйте тему, виконавши завдання:

Дайте відповіді на питання:

1. Поясніть, яке політичне значення мала праця митрополита Іларіона «Слово про Закон і Благодать»?
2. Яке політичне значення мало запровадження християнства на Русі? Як це вплинуло на розвиток держави і права? Відтворіть хронологію запровадження християнства у слов'ян.
3. Які погляди на державу і право піднімаються у праці В. Мономаха «Повчання»?
4. Яким був прихід до влади князя Мономаха? Як це вплинуло на політику його правління? Які заходи було прийнято для врегулювання питання престолонаслідування?
5. Які політико-правові проблеми піднімаються у княжих літописах?
6. Як у літературі княжої доби висвітлюються проблеми кровопролиття, кровозміщення, смертної кари, Свіввідношення влади церковної і світської.

Творчо-аналітичне завдання:

На ел. пошту викладача надіслати на 4 сторінки відповідь на питання: «Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона: основні погляди на державу і право.

Література:

Основна література:

3, 14, 15

Додаткова література

17, 25, 18.

ТЕМА 5: ПОЛІТИЧНІ І ПРАВОВІ ВЧЕННЯ ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ І РЕФОРМАЦІЇ

План семінарського заняття № 4:

1. Н. Макіавеллі: погляди на державу, владу і правителя.
2. Політико-правові ідеї реформації. М. Лютер про державу, право, владу церкви.
3. Теорія народного суверенітету у вченнях Ж. Бодена.
4. Ранні соціалістичні концепції Т. Мора і Т. Кампанелли.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: політика, форма держави, монархія, аристократія, народне правління, тиранія, олігархія, охлократія, індульгенція, принцип протестантської етики, соціалізм, утопія.

Опрацюйте тему, виконавши завдання:

Дайте відповіді на питання:

1. Які погляди на правителя та характер його влади у поглядах Н. Макіавеллі «Государ»?
2. Наведіть приклади «правильних» і «неправельних» форми держави за Н. Макіавеллі?
3. Хто заклав початки європейської Реформації і в ому її суть?
4. Користуючись додатковою літературою, наведіть зміст декількох положень, проти яких виступав М. Лютер (на основі «95 тез»).
5. Які причин виникнення держави виділяв Жан Боден?
6. Наведіть біографічні дані Н. Макіавеллі, М. Лютера та Ж.Бодена.
7. Порівняйте погляди на державу і право Томаса Мора та Томмазо Кампанелли.

Творчо-аналітичне завдання:

На ел. Пошту викладача надіслати повідомлення на 5 сторінок. Погляди на державу і право М. Лютера (з списком використаних джерел не менше 3-х).

Література:

Основна література:

3, 20, 21

Додаткова література

17, 20, 21, 22.

ТЕМА 6: ПОЛІТИЧНІ І ПРАВОВІ ВЧЕННЯ В ЄВРОПІ XVI-XVII СТ.

План семінарського заняття № 5:

1. Вчення про державу і право нідерландського мислителя Г. Гроція.
2. Б. Спіноза про природне право, суспільний договір та державну владу.
3. Політичні умови розвитку та основні напрямки англійської політико-правової думки.
4. Т. Гоббс про право та державну владу.
5. Вчення Дж. Локка про державу і право.

Завдання для самостійної роботи:

- 1.Опрацювати тему за вказаними питаннями.
- 2.Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: теорія суспільного договору, теорія природного права, позитивне право, справедливі війни, інDEPENDENTI, левелери, дігери.

Опрацюйте тему, виконавши завдання:

Дайте відповіді на питання:

1. Назвіть країни і проаналізуйте причини виникнення перших буржуазних революцій?
2. На основі біографічних даних створіть політичний портрет Г. Гроція.
3. Які погляд на «війну» висував Г. Гроцій. Які види їх виділяв і які з них автор відносив до «справедливих»?
4. Яку сферу діяльності Б. Спіноза виділяв для держави?
5. Які думки вкладав Б. Спіноза у твердження «право є ніби духом держави, якому всі повинні слідувати»? Чи погоджуєтесь з автором? Якщо ні, обґрунтуйте власну думку.
6. Яке співвідношення свободи і власності запропонували дігери?
7. Назвіть найвідоміші праці Томаса Гоббса?
8. У чому полягають особливості поглядів Дж. Локка, зокрема на цінність людського життя, власність, свободу і рівність людей?

Творчо-аналітичне завдання:

На ел. пошту викладача надіслати відповідь: Порівняння поглядів на державу і право Т. Гоббса і Дж. Локка.

Література:

Основна література:

1, 3, 6

ТЕМА 7: ПРАВО І ДЕРЖАВА У ВЧЕННЯХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСВІТНИЦТВА

План семінарського заняття № 6:

1. Політична програма Вольтера (Врансуа Марі Аруе).
2. Ш. Монтеск'є: теорія поділу влади, система стримувань і противаг.
3. Теорія суспільного договору Ж.Ж.Руссо.
4. Погляди про державу і право якобінців.
5. Політичні і правові вчення німецького Просвітництва: С. Пуфендорф, Х. Вольф.
6. Вчення про державу і право італійських просвітників: Ч. Беккарія, Дж. Віко.

Завдання для самостійної роботи:

- 1.Опрацювати тему за вказаними питаннями.
- 2.Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: Просвітництво, конституційна монархія, теорія розподілу влад, врівноваження влади, закон, поділ влади, законодавча влада, виконавча влада, судова влада, суспільний договір, демократична республіка, «бабувізм».

Опрацюйте тему, виконавши завдання:

Дайте відповіді на питання:

1. Які державно-правові ідеї Просвітництва були сформульовані Вольтером?
2. Хто запропонував гасло «Рівність, свобода і приватна власність»? Обґрунтуйте зміст кожної з складових?
3. Проаналізуйте творчу спадщину Ш. Л. Монтеск'є.
4. Які умови виділяв Ш.Л. Монтеск'є, за яких закони можуть забезпечувати політичну свободу людини?
5. Як ви розумієте судження Ш. Л. Монтеск'є про відповідність законів властивостям народу і країни, для яких вони видаються?
6. Визначте, яке місце займає судова влада в забезпеченні політичної свободи людини (за Ш. Л. Монтеск'є).
7. В чому суть концепції стримувань і противаг влади?
8. Назвіть найвідоміші праці Ж. Ж. Руссо?
9. Кому належить вислів «Людина народжується вільною, але всюди вона в кайданах»? Що, на вашу думку, автор вкладав в зміст?
- 10.Які аргументи наводив Ч. Беккарія проти смертної кари?

Творчо-аналітичне завдання:

На ел. пошту викладача надіслати есе обсягом 2-3 сторінки, в списку використаної літератури та джерел не менше 3-х позицій. Тема: Теорія поділу влади та теорія урівноваження влади за Ш.Л. Монтеск'є: зміст та історичне значення. Висловіть вашу думку щодо їх реалізації в сучасній Україні.

Література:

Основна література:

2, 3, 8

Додаткова література

22, 23, 13

ТЕМА 9: ВЧЕННЯ ПРО ПРАВО І ДЕРЖАВУ В НІМЕЧЧИНІ (КІНЕЦЬ XVIII – ПОЧАТОК XIX СТ.)

План семінарського заняття № 7:

1. І. Кант: вчення філософа про право і державо.
2. Політико-правові вчення Г. Гегеля.
3. Історична школа права: основоположники, ідеї про походження права і державу.

Завдання для самостійної роботи:

- 1.Опрацювати тему за вказаними питаннями.
- 2.Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: категоричний імператив, класична німецька філософія, лібералізм, право, мораль, суспільний договір, публічне право, історична школа права.

Опрацюйте тему, виконавши завдання:

Дайте відповіді на питання:

1. Назвіть найвідоміші сторінки життя і основні праці Іммануїла Канта?
2. Як співвідносяться право і мораль у працях І. Канта;
3. Чи допускав І. Кант право народу на обурення чи повстання? Чому?
4. Який зміст вкладав Г. Гегель у афоризм «Що розумно, то дійсно, і що дійсно, то розумно»?
5. У яких трьох основних значеннях вживається поняття «право» у гегелівській філософії?
6. Назвіть представників історичної школи права? Які історичні передумови її виникнення?

Творчо-аналітичне завдання:

На ел. пошту викладача надіслати есе обсягом 2-3 сторінки, в списку

використаної літератури та джерел не менше 3-х позицій. Тема: Історична школа права: засновники, основні ідеї щодо походження права і його основні завдання

Література:

Основна література:

4, 3, 9

Додаткова література

9, 11, 23

**ТЕМА 10: ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ПОЛІТИКО-ЮРИДИЧНОЇ ДУМКИ В П. П. ХІХ СТ.**

План семінарського заняття № 8:

1. Англійський лібералізм. Теорія утилітаризму у поглядах англійських вчених.
2. Б. Констан, А. Токвіль: основні погляди французьких лібералів.
3. Соціалістичні вчення: Ш. Фур'є, А. Сен-Сімон, Р. Оуен.
4. Філософський і юридичний позитивізм.

Завдання для самостійної роботи:

- 1.Опрацювати тему за вказаними питаннями.
- 2.Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: лібералізм, позитивізм, принцип загальної користі, соціалізм, фаланги, комуни, соціократія, патриціат, пролетаріат.

Опрацюйте тему, виконавши завдання:

Дайте відповіді на питання:

1. В чому суть англійського лібералізму? Назвіть найвідоміших представників?
2. Як співвідносяться право і закон за І. Беніаміном?
3. У чому полягав принцип загальної користі у представників англійського лібералізму?
4. Хто обґрунтував необхідність створення шести конституційних влад? В чому полягає їх значення?
5. В чому полягають сильні і слабкі сторони американської демократії (за де Токвіль Алексіс)?
6. Хто з французьких соціалістів запропонував заснувати землеробські асоціації? Яку назву вони отримали? Чи були ці ідеї реалізовані?
7. Кому відводив найголовнішу роль у політичній організації суспільства А. Сен-Сімон? Обґрунтуйте чому?
8. Як забезпечувалась організація промислового суспільства за соціократією О. Конта?

Творчо-аналітичне завдання:

На ел. пошту викладача надіслати есе обсягом 2-3 сторінки, в списку використаної літератури та джерел не менше 3-х позицій. Тема: Порівняння поглядів представників англійського і французького лібералізму?

Література:

Основна література:

3, 5, 13

Додаткова література

22, 23, 6

ТЕМА 11: ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КОНЦЕПЦІЙ ПРАВА І ДЕРЖАВИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.

План семінарського заняття № 9:

1. Вчення про право і державу у поглядах лібералістів країн Європи.
2. Політико-правові вчення марксистів.
3. Держава і право у поглядах анархістів.
4. Ф. Ніцше: погляди на державу і право.

Завдання для самостійної роботи:

- 1.Опрацювати тему за вказаними питаннями.
- 2.Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: юридичний позитивізм, органічна теорія походження держави, марксизм, соціалізм, капіталізм, комунізм, диктатура пролетаріату, анархізм, ірраціоналізм, волюнтаризм.

Опрацюйте тему, виконавши завдання:

Дайте відповіді на питання:

1. Назвіть прихильників юридичного позитивізму другої половини ХІХ ст.?
2. Хто обґрунтував органічну теорію походження держави? В чому полягає її зміст?
3. Коли зародилось марксистське вчення про державу і право? Назвіть основних прибічників?
4. Які ознаки експлуаторської держави виділяв Ф. Енгельс?
5. Що є рушійною силою розвитку суспільства за П'єром Прудон?
6. В чому сутність федерації вільних асоціацій за анархістами?
7. Назвіть і обґрунтуйте основні пункти анархічної доктрини Михайла Бакуніна?
8. Проаналізуйте політичні погляди Ф. Ніцше. Чому, на вашу думку, його відносять до найскандальніших мислителів ХІХ ст.?

Творчо-аналітичне завдання:

На ел. пошту викладача надіслати есе обсягом 2-3 сторінки, в списку використаної літератури та джерел не менше 3-х позицій. Тема: Ф. Ніцше: основні віхи життя і політичні погляди.

Література:

Основна література:

3, 8, 9

Додаткова література

10, 22, 23

**ТЕМА 12: ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІ ВЧЕННЯ ПРО ПРАВО
І ДЕРЖАВУ В XX СТ.**

План семінарського заняття № 10:

1. Л. Дюгі: теорія солідаризму.
2. Погляди на державу неолібералістів.
3. Концепції плюралістичної демократії.
4. Концепції соціальної держави і політики загального благоденства.
5. Г. Кельзен: вчення про юридичний позитивізм.
6. Вчення про природне право у поглядах юристів XX ст.

Завдання для самостійної роботи:

- 1.Опрацювати тему за вказаними питаннями.
- 2.Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: солідаризм, соціальна солідарність, соціальні норми, доктрина невтручання держави, принцип верховенства права, монізм, політика соціального благоденства, соціальна держава, правовий реалізм.

Опрацюйте тему, виконавши завдання:

Дайте відповіді на питання:

1. Назвіть і охарактеризуйте соціальні норми, в чому відмінність між соціальними нормами і нормами права?
2. В чому суть доктрини невтручання держави?
3. Хто обґрунтував небезпечність поєднання в руках держави одночасно політичної та економічної влади? До чого це може призвести?
4. Коли була обґрунтована і що лежало в основі політики соціального благоденства?
5. Назвіть найвідоміших прихильників теорії еліт і їх праці. Кого зараховували до еліти?
6. Сформулюйте закон циркуляції еліт?

7. В чому суть поглядів на право Г. Кельзена?

Творчо-аналітичне завдання:

На ел. пошту викладача надіслати есе обсягом 2-3 сторінки, в списку використаної літератури та джерел не менше 3-х позицій. Тема: Яка вона «соціальна держава» і як її побудувати? (на основі вчень європейських мислителів XX ст.)

Література:

Основна література:

3, 7, 12

Додаткова література

10, 22, 23, 13

ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ
з освітньої компоненти «Історія політичних та правових вчень»

1. Вчення про державу і право Стародавньої Індії.
2. Політико-правова думка Стародавнього Китаю.
3. Ранні вчення в давньогрецькій філософії.
4. Правові вчення софістів. Сократ.
5. Розквіт державно-правових вчень у Стародавній Греції. Платон.
6. Розквіт державно-правових вчень у Стародавній Греції. Аристотель.
7. Вчення про державу і право в період занепаду грецьких держав.
8. Розвиток державно-правових концепцій у Стародавньому Римі. Цицерон.
9. Політико-правові думки римських стоїків
10. Етапи розвитку римського права
11. Джерела римського права
12. Поняття, система та предмет римського права
13. Правовий статус осіб за римським правом
14. Виникнення християнських державно-правових ідей. Аврелій Августин.
15. Вчення про державу, право і закон Фоми Аквінського.
16. Становлення поглядів на державу і право в Київській Русі.
17. «Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона.
18. «Слово» і «Моління» Данила Заточника.
19. «Повчання» Володимира Мономаха.
20. Вчення Н.Макіавеллі про державу і право. Основні ідеї твору «Государь».
21. Політико-правові ідеї Реформації. Мартін Лютер.
22. Жан Боден про суверенітет державної влади і форми держави.
23. Політико-правова ідеологія утопічного соціалізму. Томас Мор і Томмазо Кампанелла. Основні ідеї твору «Місто Сонця».
24. Політико-правове вчення Гуго Гроція.
25. Вчення Бенедикта Спінози про державу і право.
26. Політико-правове вчення Т. Гоббса.
27. Вчення Джона Локка.
28. Держава і суспільство у вченні Девіда Юма.
29. Державно-правові концепції представників французького Просвітництва: загальна характеристика.
30. Політико-правові погляди Вольтера.
31. Вчення Шарля Луї Монтеск'є про державу і право.
32. Ш. Л. Монтеск'є про урівноваження влади.
33. Політичне і правове вчення Ж.Ж.Руссо.

34. Політичні та правові вчення німецького та італійського Просвітництва XVII–XVIII ст.
35. Ч. Беккарія про гуманізацію кримінальної відповідальності, принцип рівності громадян перед кримінальним законом.
36. Політико-правові ідеї якобінців
37. Політичні та правові вчення США в період боротьби за незалежність: основні напрямки політико-правової думки
38. Політико-правова думка Олександра Гамільтона.
39. Політико-правові погляди Томаса Джефферсона.
40. Політичні та правові ідеї радикальних демократів. Томас Пейн.
41. Теоретична концепція права і «замкненої торгової держави» Й.-Г.Фіхте
42. Політичне і правове вчення І.Канта
43. Право, держава і громадянське суспільство у вченні Гегеля.
44. Історична школа права в Німеччині.
45. Політико-правові погляди Б.Костана.
46. Політичні та правові ідеї І.Бентама.
47. Вчення Алексіса де Токвіля про демократію.
48. Політико-правова теорія Дж.-С. Мілля.
49. Вчення утопічного соціалізму (А.Сен-Сімон, Ш.Фур'є, Р.Оуен).
50. Соціологічний позитивізм. Вчення Р.Ієрінга.
51. Політичне і правове вчення Г.Спенсера.
52. Аристократична концепція держави і права Ф. Ніцше. Поняття надлюдини.
53. Вчення К.Маркса і Ф.Енгельса про державу і право.
54. Основні напрямки політико-правових учень у Росії: консерватизм, «охоронний лібералізм», «російський соціалізм»
55. Державно-правові погляди анархістів: П. Прудон, М. Штірнер, М.Бакунін
56. Соціологічна школа права
57. Правовий реалізм. К. Ллевелін, Дж. Френк
58. Юридичний позитивізм у XX ст... «Чиста теорія права» Ганса Кельзена.
59. Аналітична юриспруденція Г. Харта
60. Сучасні концепції природного права: неотомізм
61. Екзистенціалістська концепція природного права
62. Неотомістська (теологічна) теорія природного права.
63. Інтегративна юриспруденція
64. Концепції соціальної держави і політики загального благоденства.
65. Теорія еліт. Закон циркуляції еліт.
66. Соціологічна школа права.

Тестові завдання з ОК
«Історія політичних та правових вчень»

1. Кого з нищеперелічених вважають батьком «батьком міжнародного права»?

- А) Дж. Локк;
- Б) Г. Гроций;
- В) Б. Спіноза;
- Г) Ж. Ж. Руссо

2. Хто із мислителів відкидав право підданих на спротив владі?

- А) Дж. Мільтон;
- Б) Г. Гроций;
- В) Б. Спіноза;
- Г) Ж. Ж. Руссо

3. Кого з нищеперелічених не відносять до індепендентів?

- А) Дж. Мільтон;
- Б) Дж. Уїнстенлі;
- В) О. Сідней
- Г) Дж. Локк;

4. Кого відносять до «істиннів левеллерів»?

- А) Дж. Мільтон;
- Б) Дж. Уїнстенлі;
- В) О. Сідней
- Г) Дж. Локк;

5. Жерці за кастовою системою суспільства Індії відносились до...

- А) Брахманів;
- Б) Кшатріїв;
- В) Шудр;
- Г) Недоторканих;

6. Буддизм виник...?

- А) VI ст. до н.е;
- Б) VI ст. н.е;
- В) IV ст. до н.е;
- Г) IV ст. н.е;

7. Лао-цзи був засновником...?

- А) даосизму;
- Б) легізму;
- В) Конфуціанства;
- Г) Християнства;

8. Представником якої течії був Шан Ян?

- А) даосизму;
- Б) легізму;
- В) Конфуціанства;
- Г) Християнства;

9. Хто з нищеперелічених розвивав патріархально-патерналістську концепцію держави?

- А) Шан Ян;
- Б) Лао-цзи;
- В) Конфуцій;
- Г) Мо-цзи;

10. Хто з нищеперелічених не відноситься до давньогрецьких філософів?

- А) Геракліт;
- Б) Юстиніан;
- В) Демокріт;
- Г) Солон;

11. Ідейними основами фашизму вважаються...

- А) націоналізм, шовінізм, расизм;
- Б) корпоративізм, непотизм ;
- В) етатизм, патерналізм;
- Г) гендерна рівність;

12. Сутність права полягає у справедливості, яка передбачає формальну рівність людей, обмеження свавілля і утвердження громадської безпеки, що досягається створенням позитивних норм відповідно до часу і місця – це концепція...

- А) позитивістська;
- Б) неоліберальна;
- В) екзистенційна;
- Г) анархістська;

13. Вчення про диктатуру пролетаріату як вищу форму демократії запропонував...

- А) В. Ленін
- Б) М. Грушевський
- В) Г. Кельзен;
- Г) Т. Мор;

14. Створив трудові комуни (наприклад, «Нова гармонія») і тим самим прагнув уникнути негативного впливу приватної власності на суспільство і людину ...

- А) Р. Оуен;
- Б) А. Сен-Сімон;
- В) Ш. Фур'є;
- Г) В. Ленін;

15. Засобом забезпечення соціальної солідарності, на погляд Леона Дюгі, є ...

- А) держава;
- Б) партія;
- В) церква;
- Г) культура і наука;

16. Причиною виникнення, формування і функціонування держави як засобу утримання порядку на основі відносин «панування – підкорення» вважав...

- А) Г. Кельзен;
- Б) Л. Гумплович;
- В) Е. Фехнер;
- Г) В. Майгофер;

17. Єдине джерело права – це підкріплений санкцією (примусом) наказ суверена (особи, установи, держави). Так доводив у своїх працях ...

- А) Д. Остін;
- Б) Є. Ерліх;
- В) Г. Кельзен;
- Г) Л. Гумплович;

18. Сприяння розвитку приватної власності – головна мета держави. Це погляди...

- А) марксизму;
- Б) утилітаризму;
- В) соціал-демократії;
- Г) фашизму;

19. Про сприяння особистому щастю індивіда писав...?

- А) Дж.Ст. Мілль;
- Б) В. Ленін;
- В) Ф. Ніцше;
- Г) Я. Щасний;

20. Погляд на конституційну монархію як ідеальний спосіб забезпечення надкласового характеру держави розвивав...

- А) В. Гумбольдт;
- Б) І. Бентам;
- В) Т. Пейн;
- Г) І. Берлін;

21. Патерналізм як поняття має стосунок до уявлення про...

- А) батьківську владу;
- Б) роль держави у житті суспільства і людини;
- В) місце світогляду у визначенні життєвої позиції;
- Г) принципи пізнання соціальної реальності;

22. Виборча система, за якої інтереси населення представляють обрані ним депутати – це...

- А) представницька демократія;
- Б) пряма демократія;
- В) елітарна демократія;
- Г) ідентитарна демократія;

23. Концепцію соціально-економічної формації сформулював...?

- А) неотомізм;
- Б) лібералізм;
- В) марксизм;

Г) консерватизм;

24. У якій країні зародився прагматизм як напрям філософської та суспільнополітичної думки?

А) Росії;

Б) США;

В) Німеччині;

Г) Франції;

25. Умови формування правової держави згідно з Б. Констаном?

А) диктатура пролетаріату, яка карає всіх злочинців;

Б) свобода індивіда та приватної власності, обмеження впливу держави на економічне життя, поділ влади;

В) правова пропаганда, висока правова культура населення

Г) незалежність судів від втручань з боку політиків та засобів масової інформації

26. Який єдиний спосіб побудови суспільства загальної рівності і справедливості згідно з Т. Мором?

А) скасування приватної власності на засоби виробництва;

Б) проведення демократичних виборів;

В) неухильне виконання законів;

Г) просвітницька та культурно-виховна робота з населенням;

27. Кого вважають першим митрополитом місцевого походження?

А) Іларіона;

Б) Мономаха;

В) Ярослава;

Г) Петра Могили;

28. Коли запроваджено християнство на Русі?

А) 899;

Б) 988;

В) 992;

Г) 1054;

29. Кого з нищеперелічених вважають батьком «батьком міжнародного права»?

А) Дж. Локк;

Б) Г. Гроцій;

В) Б. Спіноза;

Г) Ж. Ж. Руссо

30. Кого з нищеперелічених не відносять до індепендентів?

А) Дж. Мільтон;

Б) Дж. Уїнстенлі;

В) О. Сідней

Г) Дж. Локк;

31. Кого відносять до «істиннів левеллерів»?

А) Дж. Мільтон;

Б) Дж. Уїнстенлі;

В) О. Сідней

Г) Дж.Локк;

32. Хто автор твору «Государ»?

А) М.Лютер;

Б) Н. Макіавеллі;

В) Дж. Байрон;

Г) Ж. Кальвін;

33. Правила політики, яка здійснюється за принципом «мета виправдовує засоби» дістали історичну назву?

А) «лютеранство»;

Б) «соціалізм»;

В) «макевіаллізм»;

Г) «кальвінізм»;

34. Кому належить авторство «95 тез»?

А) Ж. Кальвін;

Б) М. Вебер;

В) М. Лютер;

Г) Н. Макіавеллі;

35. Хто/що є джерелом природного права?

А) природа людини;

Б) влада правителя;

В) природа держави;

Г) договір між державою і правителем;

36. Теорію поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову запропонував...

А) Вольтер;

Б) Ш.Л. Монтеск'є;

В) Н. Макіавеллі;

Г) Ж.Ж. Руссо;

37. Хто з просвітників обґрунтував систему стримувань і противаг влади?

А) Ш.Л. Монтеск'є;

Б) Ж.Ж. Руссо;

В) Вольтер;

Г) Д. Дідро;

38. Хто з просвітників виступав за гуманізацію кримінальної відповідальності?

А) Х. Вольф;

Б) Дж. Віко;

В) Ч. Беккарія;

Г) Ж.Ж. Руссо;

39. Кого відносять до родоначальників класичної німецької філософії?

А) Х. Вольф;

Б) Ч. Беккарія;

В) І. Кант;

Г) Г. Гегель;

40. Проект майбутнього «вічного миру» обґрунтував ...

А) І. Кант;

Б) Г. Гегель;

В) Г. Гуго;

Г) Ф. Савіньї;

41. Хто обґрунтував ідею того, що право, як і мова складаються історично, а тому у кожного народу своє?

А) І. Кант;

Б) Г. Гуго;

В) Ф. Савіньї;

Г) Г. Пухта;

42. Чи розрізняв право і закон І. Бентам?

А) розрізняв;

Б) заперечував розрізнення;

В) розрізняв лише у питаннях власності;

Г) не піднімав це питання у своїх наукових працях;

43. У якій державі, на думку А. де Токвіль, найбільш повно втілено принцип народовладдя?

А) Франції;

Б) Англії;

В) Німеччині;

Г) США;

44. Які асоціації запропонував створити французький соціаліст Шарль Фур'є?

А) Шеренги;

Б) Фаланги;

В) Ступні;

Г) Комуни;

45. За А. Сен-Сімон головна політична організація суспільства повинна здійснюватись...

А) вченими і землеробами;

Б) юристами і політиками;

В) вченими і промисловцями;

Г) промисловцями і землеробами;

46. Органічну теорію походження держави обґрунтував ...

А) Г. Спенсер;

Б) І. Мечніков;

В) І. Кант;

Г) Ч. Дарвін;

47. Яка перша фаза комуністичного суспільства?

А) соціалізм;

Б) анархізм;

В) диктатура пролетаріату;

Г) капіталізм;

48. Хто автор праць «Так говорив Заратустра», «По той бік добра і зла»?

- А) Г. Спенсер;
- Б) Ф. Ніцше;
- В) І. Кант;
- Г) П. Прудон;

49. Основні ідеї Ф. Ніцше лягли в основу ідеології...

- А) анархізму;
- Б) марксизму;
- В) комунізму;
- Г) фашизму;

50. У якому році Мономах став великим київським князем?

- А) 988 р.;
- Б) 1113 р.;
- В) 1234 р.;
- Г) 1054 р.;

Критерії оцінювання знань студентів

Кожне завдання, виконане студентом на семінарських заняттях, оцінюється за 100-бальною шкалою:

95 – 100 балів	„відмінно”	змістовна відповідь з використанням додаткової літератури, вміння порівнювати погляди вчених, аналізувати причинно-наслідкові зв'язки. Вміти робити власний аналіз, висновки до питань та активна участь протягом всього заняття; вчасна повна готовність до всіх питань заняття (усно та письмово) або своєчасне повне, змістовне виконання всіх завдань семінарського заняття з «Історії політичних і правових вчень» без зауважень викладача
90 – 94 балів	„відмінно”	змістовна відповідь із використанням додаткової літератури та джерел, вміння робити власний аналіз, висновки з питань, хоча б одне доповнення до інших питань протягом заняття; деякі неточності при висвітленні питань; вчасна повна готовність до всіх питань заняття (усно та письмово) або своєчасне повне, змістовне виконання всіх завдань семінарського заняття з деякими неточностями
83 – 89 балів	„добре”	змістовна відповідь або декілька суттєвих, якісних доповнень на занятті з використанням додаткової літератури; допущено неточності у відповіді, але основні дати, політичні програми і погляди діячів висвітлено повністю. Вміння робити власний аналіз, висновки до питань; вчасна готовність відповіді на всі питання заняття (усно та письмово) або своєчасне змістовне виконання завдань семінарського заняття з деякими неточностями та недоопрацюваннями по окремих питаннях
74 – 82 балів	„добре”	змістовна відповідь або декілька доповнень на занятті з використанням додаткової літератури; допущено неточності, неналежне висвітлення окремих питань, можливі неточності у термінах, прізвищах чи приналежності до певної течії. Вміння аналізувати, висновки до питань; своєчасне змістовне виконання завдань семінарського заняття з неточностями та недоопрацюваннями по окремих питаннях
67 – 73 балів	„задовільно”	відповідь на питання на основі переважно лекційного матеріалу при використанні деякої додаткової літератури; одне чи декілька невеликих суттєвих доповнень до питань заняття при повній готовності до заняття; неналежні, неякісні власні аналіз та висновки; неповна готовність до всіх або окремих питань заняття (усно та письмово) або неналежне виконання окремих завдань семінарського заняття;
60 – 66 балів	„задовільно”	непослідовна, неточна, фрагментарна відповідь на питання на основі переважно лекційного матеріалу, відсутність доповнень або несуттєві доповнення до питань заняття; слабкі, неякісні власні аналіз та висновки; неготовність до окремих питань заняття (усно та письмово) або невчасне виконання чи невиконання окремих завдань семінарського заняття (у встановлений викладачем строк);

34 – 59 балів	„незадові льно”	слабке або дуже слабе знання більшості питань на основі лекційного матеріалу; відсутність доповнень до питань; невміння робити власний аналіз, висновки до питань; неготовність до більшості питань практичного заняття (усно та письмово) або невиконання у встановлені викладачем строки більшості завдань семінарського заняття
0 – 34 балів	„незадові льно” без пересклад ання	Студент за допомогою викладача розпізнає соціальні явища (норми права розуміє, але не тлумачить їх) на побутовому рівні, розпізнає окремі поняття курсу, закони, вірно відповідає на конкретні запитання „так” чи „ні”, але роз’яснити не може.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основна:

1. Андрусак Т.Г. *Історія політичних правових вчень*. Львів: ЛНУ, 2001. 220 с.
2. Безродний Є.Ф., Уткін О.І. *Історія політичних вчень: навчальний посібник*. К.: ВД "Професіонал", 2006. 432 с.
3. Демиденко Г.Г. *Історія вчень про державу і право: підручник / за ред. проф. Г. Г. Демиденка, проф. О. В. Петришина. Х. : Право, 2009. 256 с.*
http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009_2/IVDP_Demidenko_2009.pdf
4. *Історія вчень про державу і право: посібник для підготовки до іспитів /* О.І.Осауленко, А.О.Осауленко, В.К.Гіжевський. К.: ФОП ЛіпканО.С, 2010. 196 с.
5. Кирилюк Ф.М. *Історія зарубіжних політичних вчень. Нової доби: навч. посібник*. К.: Центр учбової літератури, 2008. 414 с.
6. Кормич А.І. *Історія вчень про державу і право: Навчальний посібник*. К: Правова єдність, 2009. 312 с.
7. Марчук В.П. *Історія політичних і правових вчень: навчальний посібник*. Київ: Персонал, 2009. 480 с.
8. Мироненко О.М. *Історія вчень про державу і право: навчальний посібник*. Київ: Академія, 2010. 454 с.
9. Мірошніченко М.І., Мірошніченко В.І. *Історія вчень про державу і право: навчальний посібник* К.Атака, 2007. 224 с.
10. Орленко В.В. *Історія вчень про державу та право: посібник для підготовки до іспитів*. К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2007. 204 с.
11. *Основи римського приватного права: Підручник /* В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. Х.: Право, 2008. 224 с.
12. Трофанчук Г.І. *Історія вчень про державу і право*. К.: Магістр-XXI сторіччя, 2005. 256 с.
13. Шульженко Ф.П. *Історія політичних і правових вчень: підручник*. К.: Юрінком Інтер, 2004. 464 с.

Допоміжна

14. *Антологія української юридичної думки. В 6 т./* Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 2: *Історія держави і права України: Руська Правда*. К.: Видавничий дім «Юридична книга». 2002. 592 с.
15. Бойко І. Й. *Державний лад і право Київської Русі* [Текст]: Львів, 2004. 67 с.
16. Бочарников Д. Грушевський про історію створення та кримінальне право «Руської Правди» // *Право України*, 1996. №11. С. 65-69.
17. Мелехова Ю. Суд і суддя в історичній реальності: (від Київської Русі до сьогодення) // *Вісник Академії правових наук України*. 2011, №1. С. 217-228.
18. Падох Я. *Суди і судовий процес Старої України*. Нью-Йорк-Львів, 1990. 128 с.
19. *Права, за якими судиться малоросійський народ. 1743 р.* / Відп. Ред.. Ю.С. Шемшученко. – К: НАН України. – 1997. – 548 с.
20. Мор Томас. *Утопия*. — М.; Л., 1947.
21. Макиавелли Н. *Государь*. — М., 1990.
22. *Історія вчень про право і державу: Хрестоматія для юрид. вузів і ф-тів*. — 2-ге вид., допов. і переробл. / За ред. Г. Г. Демиденко. — Х., 2002.

Інтернет ресурси:

23. Орач Є.М. *Історія політичних і правових вчень* // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/349978/>.

24. Олійник О. Статут Великого князівства Литовського як джерело з дослідження традицій врядування на українських теренах у ранньомодернову добу. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. №1. С.12-21 <http://zbirnyk.academy.gov.ua/>